

Zaanstad, april 2025

Visie op lokale democratie en participatie

Inhoud

- 1. Inleiding**
- 2. Over het proces**
 - 2.1 Reden om de visie nu te schrijven
 - 2.2 Opbrengsten gesprekken met bewoners en 'in' het Stadhuis
- 3. Onze visie**
 - 3.1 Waarom bewonersparticipatie belangrijk is
 - 3.2 Hoe moet bewonersparticipatie eruit zien?
- 4. Regels voor goede bewonersparticipatie**
 - 4.1 Voorbereiding
 - 4.2 Verwachtingen
 - 4.3 Vereisten
- 5. Wat er moet gebeuren om de visie en ambitie waar te maken**

1. Inleiding

Voor u ligt de visie 'Participatie en lokale democratie'. In deze visie leggen we uit hoe we mensen in Zaanstad betrekken bij plannen en beslissingen. We hebben met veel bewoners gepraat en goed gekeken naar hoe dingen nu gaan. Zo hebben we veel geleerd. Ons doel is om te zorgen dat iedereen beter mee kan doen. En dat het duidelijker wordt wat de gemeente doet.

Wat is participatie in dit stuk niet?

We gebruiken de term 'lokale democratie en (bewoners)participatie' om het verschil aan te geven met:

- (arbeids)participatie vanuit de Participatiewet en
- de zogenaamde 'overheidsparticipatie', over hoe de overheid zich verhoudt tot maatschappelijk initiatief. In de omschreven ambitie op pagina 8 vloeien bewonersparticipatie en overheidsparticipatie in elkaar over. Maar zo is de realiteit nog niet. In het hoofdstuk 'Wat is er nodig' komen we hier nog op terug.

De visie is voor de gemeentelijke organisatie

Om een kader te geven aan hoe wij dingen rondom bewonersparticipatie willen doen en verbeteren.

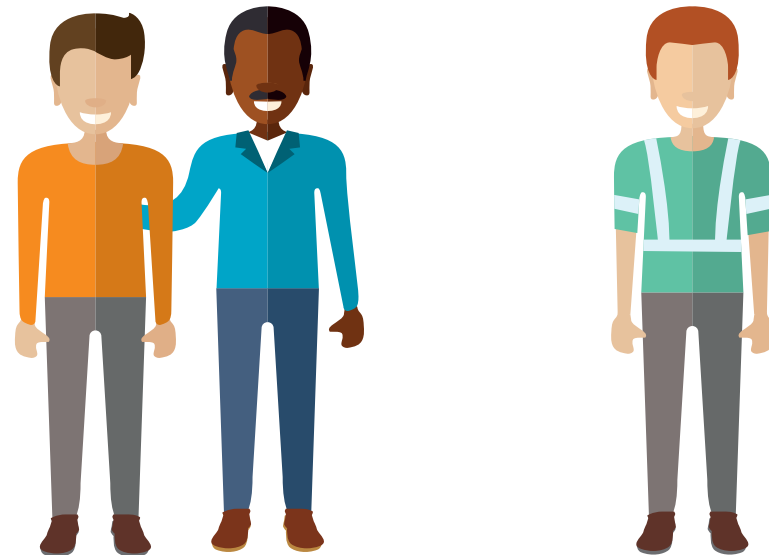
Inwoners van Zaanstad lezen in de visie wat ze van ons mogen verwachten bij bewonersparticipatie

En waar ze ons op aan mogen spreken.

Opbouw van het document

1. Het stuk begint met een beschrijving van de reden van dit visiedocument.
2. Vervolgens nemen we u mee in het onderzoek dat we hebben gedaan; de opbrengsten van gesprekken met inwoners van Zaanstad en met medewerkers van de gemeentelijke organisatie.
 - Wat zijn hun ervaringen met bewonersparticipatie, wat zijn belemmeringen?
 - Wat is er nodig om het beter en consistentier te doen?
3. De opbrengst van al de gesprekken zijn de opstap geweest naar dit visiedocument: Waarom vinden wij participatie belangrijk en waar streven we naar in Zaanstad (wat is onze ambitie)?
4. Hierna volgt een kwaliteitskader voor goede participatie.
5. Vervolgens schetsen we wat er nodig is om volgens het kwaliteitskader te werken en om ons streven waar te maken.

Ten slotte: daar waar het in dit stuk 'inwoners' staat, kunt u ook ondernemers en maatschappelijke organisaties lezen.

2. Over het proces

2.1 Reden om de visie nu te schrijven

Waarom is het van belang dat we dit document (nu) hebben? Er is behoefte bij de gemeenteraad, college en organisatie aan een gemeenschappelijk beeld over bewonersparticipatie. En een toetsingskader voor deze participatie. Om twee redenen:

Een norm ontbreekt

In Zaanstad gebeurt al van alles op het gebied van bewonersparticipatie. Van meedenkmiddagen voor kinderen bij het vernieuwen van een speeltuintje tot uitgebreide participatietrajecten binnen gebiedsontwikkeling of bij visietrajecten zoals de Omgevingsvisie.

Vaak gaat het best goed. Maar soms is er ontevredenheid. Het is dan niet altijd duidelijk of de ontevredenheid komt omdat niet iedereen blij is met het plan of besluit. Of omdat de participatie niet goed is verlopen. Omdat er geen gemeenschappelijk Zaanse beeld van, en kader voor 'goede' participatie was, was het lastig om de kwaliteit van de participatie te beoordelen. Die behoefte aan dat kader leeft bij de raad, als kaderstellend en controlerend orgaan van het college. De behoefte leeft ook bij het college zelf. En in het verlengde daarvan bij de ambtelijke organisatie – als uitvoerend orgaan.

Er zijn ook wettelijke redenen

De Omgevingswet schrijft per 1 januari gemeentes verplicht bewonersparticipatie voor bij het ontwikkelen van de Omgevingsvisie, het Omgevingsplan en -programma. Die participatieprocessen moeten we kunnen toetsen aan een gemeentelijk kader.

Ook de wetwijziging Gemeentewet, artikel 150 'van Inspraakverordening naar Participatieverordening' is een reden. Hiermee wil de regering betrokkenheid van inwoners bij uitvoering en evaluatie van beleid van hun gemeente versterken. De wetwijziging is begin voorjaar 2024 vastgesteld. En schrijft daarmee voor dat gemeentes vanaf 1 januari 2027 een Participatieverordening hebben. Dit visiedocument vormt hiervoor het uitgangspunt.

Verplichte participatie

In een aantal gevallen is participatie een wettelijke verplichting, of kan de gemeenteraad participatie verplichten.

Cliëntenparticipatie

Gemeentes moeten inwoners, specifiek cliënten of hun vertegenwoordigers, betrekken bij de uitvoering van de Wmo en Participatiewet. (In de Jeugdwet ligt Cliëntenparticipatie alleen wettelijk vast voor aanbieders van jeugdhulpverlening.) Een gemeente mag zelf bepalen hoe zij cliënten/inwoners betreft. In Zaanstad staat dit in de Verordening Cliëntenparticipatie Zaanstad 2022.

Omgevingswet

De Omgevingswet schrijft gemeentes voor dat zij verplicht bewoners betrekken bij het maken van de Omgevingsvisie, het Omgevingsplan en het Omgevingsprogramma. In artikel 7.4 van de Omgevingsregeling staat een plicht voor de aanvrager van een omgevingsvergunning om bij de aanvraag aan te geven of de aanvrager aan participatie heeft gedaan en zo ja: hoe de aanvrager aan participatie heeft gedaan en wat de resultaten zijn. Een 'nee' is dus ook mogelijk, er is géén participatieverplichting.

Maar er is een tenzij. Want de gemeenteraad kan gevallen aanwijzen waarin participatie bij een aanvraag van een omgevingsvergunning wel verplicht is. Dit kan alleen bij een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit, zogenaamde BOPA's. Dat is dus een activiteit die niet aan de regels van het omgevingsplan voldoet. Als de aanvrager bij zo'n aangewezen geval niet of onvoldoende aan participatie heeft gedaan, kan het college de aanvraag buiten behandeling laten, dus afwijzen. (Wel moet het college de aanvrager de gelegenheid geven het gebrek te herstellen.) In Zaanstad heeft de gemeenteraad (nog) geen gevallen aangewezen.

2.2 Opbrengsten gesprekken met bewoners en 'in' het Stadhuis

We wilden een goed beeld krijgen van de huidige situatie en waar verbetering mogelijk is. Daarom hebben we de meningen en ervaringen van inwoners van Zaanstad en Zaanse ambtenaren opgehaald. Dit vormde belangrijke input voor het visiedocument. In de bijlage staat een uitgebreide beschrijving van alle resultaten, in deze paragraaf de belangrijkste uitkomsten.

2.2.1 Extern: straatgesprekken en online vragenlijst

Hoe betreft gemeente Zaanstad inwoners bij plannen en hoe zou je willen dat het gaat? Daarover gingen de straatgesprekken met Zaanse kanters die in september 2024 plaatsvonden.

- Op elf plekken in de gemeente en op verschillende momenten en tijden hebben we gesproken met inwoners aan de hand van de 'participizza' en het 'pittige stellingen'-bord.
- In dezelfde periode liep een online vragenlijst, die 1200 inwoners hebben ingevuld.

De belangrijkste uitkomsten daarvan overlappen voor een groot deel met de in de ambtelijke organisatie ervaren behoeften en belemmeringen.

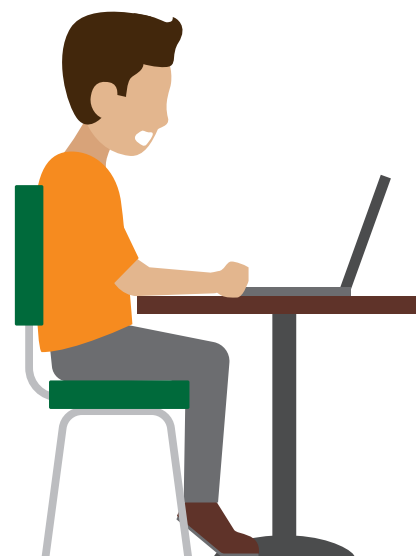
Het is duidelijk dat inwoners het belangrijk vinden dat de gemeente (zo veel mogelijk) verschillende perspectieven ophaalt

Op straat gaf het overgrote deel van de inwoners aan het eens te zijn met de stelling 'Hoe meer mensen meedenken met de gemeente, hoe beter de uitkomst'.

Uit de gesprekken en uit de opbrengst van de online vragenlijst blijkt dat veel inwoners ervaring hebben met participatietrajecten

Zeker niet alle ervaringen van inwoners met bewonersparticipatie zijn positief. Een belangrijke kritische noot is het gevoel dat leeft bij inwoners dat het geen zin heeft om mee te denken. Omdat de gemeente naar hun gevoel niets doet met de opgehaalde ideeën/meningen.

Of dat het besluit al is genomen. Dat gevoel wordt groter door een gebrek aan communicatie over wat er is opgehaald bij inwoners en wat ermee gedaan is. Dit leidt tot frustratie en het gevoel dat participatie zinloos is.

Naast ervaringen met participatietrajecten hebben we ook gevraagd naar waarom inwoners niet mee kunnen of willen doen

Een belangrijke reden waarom mensen niet kunnen deelnemen in participatieprocessen, is omdat ze niet naar een bijeenkomst kunnen komen door andere verplichtingen als kinderen of werk. Dit geldt voor 'fysieke' bijeenkomsten. Het gevoel hebben dat deelnemen aan participatie geen zin heeft ('de gemeente doet er toch niks mee') is een belangrijke reden om niet mee te willen doen.

Wensen die inwoners hebben ten aanzien van participatie:

- Meer mogelijkheden om deel te kunnen nemen, bijvoorbeeld online
- Duidelijkere informatievoorziening en begrijpelijke uitleg over plannen en besluiten
- Eerder betrekken van inwoners en proactieve communicatie, bewoners actief benaderen
- Echt luisteren naar de inwoners en input serieus nemen
- Terugkoppeling geven en transparantie over wat er met de input gebeurt

2.2.2 'In' het Stadhuis: gesprekken en online vragenlijst

Het is belangrijk om inwoners te betrekken bij wat de gemeente doet. Dat zeggen eigenlijk alle mensen die mee hebben gedaan aan een interview of de vragenlijst. Al deze mensen zeggen tegelijk dat zij dat belang niet bij iedereen en overal in de organisatie voelen.

Er worden wel belemmeringen bij het organiseren van goede participatie ervaren

In de organisatie ligt de focus vaak meer op resultaten en minder op de kwaliteit van het proces. Ook (gebrek aan) tijd, capaciteit, (hulp)middelen en richtlijnen, samenhang en competenties zijn obstakels. Er is grote behoefte aan duidelijke richtlijnen en goede afspraken voor het goed organiseren van participatietrajecten.

De communicatie tijdens participatieprocessen vanuit de gemeente richting de inwoners kan beter volgens medewerkers

Zoals over hoeveel ruimte is er om mee te denken en hoe de beslissing genomen wordt (verwachtingsmanagement). Ook terugkoppeling over opgehaalde ervaringen en ideeën kan vaak beter.

We doen niet altijd voldoende met die ideeën en ervaringen van inwoners

Terwijl zij de experts van hun leefomgeving zijn. Ambtenaren komen vaak nieuw in een wijk waar al een hoop is gebeurd. Ook diversiteit en inclusie in deelnemers aan participatieprocessen verdient meer aandacht binnen de participatieprocessen.

Al deze ervaringen en constatering vormen de basis van onze ambitie en kwaliteitskader. Deze beschrijven we in het volgende hoofdstuk.

3. Onze visie

3.1 Waarom bewonersparticipatie belangrijk is

Het betrekken van inwoners bij wat we als gemeente besluiten en doen (beleids-, project- en uitvoeringsparticipatie) vinden we om meerdere redenen belangrijk.

1. De kwaliteit van besluiten, plannen en uitvoering hiervan wordt beter en verrijkt door gebruik van kennis en ervaringen van bewoners

“Door participatie komt een variëteit aan problemen en oplossingen in beeld, en wordt direct aangesloten op de lokale situatie en dynamiek” (Uit: Onderbouwd ontwerpen aan participatieprocessen, GovernEur 2019). Ofwel: Beleid, projecten en uitvoering van beleid worden beter als je beter weet wat bewoners bezighoudt en als je ervaringen en ideeën van belanghebbende en geïnteresseerde inwoners in kaart brengt en meeneemt.

2. Begrip voor en aanvaarding van plannen en besluiten

Als je inbreng zorgvuldig weegt (individuele belangen tegenover maatschappelijke belangen) en goed uitlegt hoe met die inbreng tot een plan of besluit is gekomen, dan helpt dat bij begrip voor of aanvaarding van een besluit. Ook al zijn mensen niet per se blij met het besluit zélf. Begrip moeten we niet verwarren met draagvlak, in betekenis van inhoudelijke steun voor een besluit of plan.

3. Invloed en betrokkenheid

Het is voor inwoners belangrijk om invloed te hebben op wat een gemeente doet in hun leven en leefomgeving. Soms misschien uit eigen belang maar ook als democratisch recht en invulling van actief burgerschap. Het krijgen en hebben van invloed vergroot betrokkenheid van inwoners bij de omgeving én elkaar.

4. Relatie overheid/burger

Goede participatieprocessen kunnen positief bijdragen aan de invulling van lokale democratie, de relatie tussen gemeente en inwoners, en daarmee aan het vertrouwen in de gemeente. (Én andersom.)

3.2 Hoe moet bewonersparticipatie er uit zien?

De ambitie waar we naar streven in gemeente Zaanstad:

In Zaanstad werken de gemeenteraad, het college, de ambtelijke organisatie en inwoners samen aan wat nodig is in Zaanstad. We waarderen en maken gebruik van elkaars kennis, ervaring en ideeën. En er is over en weer vertrouwen. We staan onderling in verbinding. Dat betekent onder andere dat het bestuur en de ambtenaren van Zaanstad in de Zaanse buurten, wijken en dorpen komen. Zij staan in contact met bewoners, zijn daarin betrouwbaar (komen afspraken na, te bereiken en staan open voor verhalen en ideeën).

Het is vanzelfsprekend dat bewoners actief en zo vroeg mogelijk geïnformeerd en betrokken worden bij wat de gemeente bedenkt en doet

Bij kleine projecten én over stads brede beleidsontwikkelingen. Zodat wat we doen als gemeente, zo goed mogelijk aansluit bij wat nodig is in Zaanstad. Het Zaanse gebiedsgericht werken speelt hier een belangrijke rol in. We denken altijd na over de meest passende vorm, waarbij we vernieuwende vormen/middelen niet schuwen. Zo kán bijvoorbeeld een Burgerberaad – mits goed opgezet en begeleid – bij complexe, (politiek)gevoelige en/of polariserende kwesties een passend instrument zijn. We verheffen het middel nooit tot doel op zich en zijn ons bewust van de kosten en de baten.¹

Bewoners voelen zich uitgenodigd om mee te denken en te doen met de gemeente, bij onderwerpen en ontwikkelingen die hen interesseren of raken

Op een manier die hen past en makkelijk toegankelijk is. Waarbij rekening gehouden wordt met diversiteit en verschillende voorkeuren, levensfasen en mogelijkheden van de bewoners.

De stem en het belang van bewoners wordt echt gehoord en gewaardeerd, op weg naar een besluit, plan of uitvoering ervan

Dit betekent niet dat iedereen altijd blij is met het besluit of de uitkomst van een plan. Maar het is wél voor iedereen duidelijk hoe de inbreng is meegenomen/gewogen. En hoe de afweging tussen individuele belangen en collectieve belangen is gemaakt. En dus waaróm dat besluit genomen is. De gemeente zorgt ervoor dat deze uitgangspunten ook gehanteerd worden bij bouwprojecten en gebiedsontwikkelingen van externen. Zoals woningcorporaties of projectontwikkelaars.

¹ Een Burgerberaad is een omvangrijk en kostbaar traject, dus vraagt om voldoende beschikbare financiële middelen én ambtelijke capaciteit

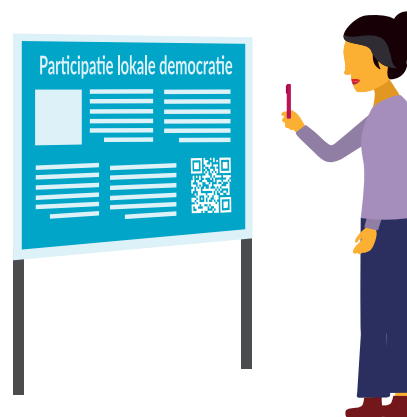
De gemeenteraad en het college van B&W zijn zich bewust van hun rol in bewonersparticipatie en handelen hiernaar:

- De gemeenteraad stelt kaders vast, zoals dit visiedocument en de Participatieverordening (zie 2.1). En geeft bij grote kwesties, programma's of plannen via startnotities opdracht voor participatie. Daarnaast heeft de gemeenteraad een controlerende rol hierop. De raad heeft de informatie die nodig is om deze rollen te vervullen.
- Het college van B&W voert de participatie-opdrachten van de gemeenteraad uit, bijgestaan door de ambtelijke organisatie. Het college van B&W staat voor hun politieke besluiten en legt deze uit.

In de Zaanse organisatie is participatie vast onderdeel van het werk

Hiervan zijn zowel opdrachtgever als opdrachtnemer zich bewust en handelen ernaar. Het betrekken van inwoners wordt gezien als 'must' voor goed werk en niet als 'moetje'. Dit motto wordt in de organisatie gedragen en uitgedragen. De organisatie voorziet in hulpmiddelen om goede participatie mogelijk te maken. Medewerkers zijn goed in staat en gemotiveerd om inwoners op passende en helpende manieren te betrekken. En we houden dit als organisatie goed in de gaten.

Eind 2026 hebben we een participatieverordening, gebaseerd op het visiedocument. Zoals de wet voorschrijft maar inhoudelijk door raad, college, organisatie en samenleving gedragen.

4. Regels voor goede bewonersparticipatie

Het Zaans kwaliteitskader bestaat uit 3 elementen (de 3 v's):

- Voorbereiding
- Verwachtingen
- Vereisten

4.1 Voorbereiding:

1. Als het gaat om een participatieproces voorafgaand aan een politiek besluit: Pols bij de verantwoordelijk bestuurder/het bestuur of er bereidheid is om resultaten uit het participatieproces mee te wegen en vervolgens of het participatieplan akkoord is.
2. Er is ruimte in het proces om input mee te nemen, zowel op inhoud als in tijd:
 - a. Er kán over dingen meegedacht of meebeslist worden
Het zit bijvoorbeeld niet helemaal dichtgetimmerd door wettelijke en financiële kaders. Er kunnen – hoe 'klein' ook -keuzes gemaakt worden.
 - b. Er is tijd voor participatie:
Soms vraagt een urgente kwestie om een snelle oplossing.
 - c. In sommige gevallen kiest het gemeentebestuur bij gevoelige besluiten bewust voor alleen meeweten. Bijvoorbeeld bij een besluit voor een locatie van opvang van kwetsbare groepen. Maar: in de volgende fase, bij hoe dat besluit uitgevoerd wordt, is vaak juist wél ruimte voor meedenken en/of meebeslissen.

Let op: De ruimte kan per fase (of zelfs in een fase) van een besluit of project verschillen. En dus kan ook per fase verschillen hoe we bewoners betrekken.

Motto: Bepaal vooraf heel realistisch en helder wat per fase de ruimte is. En ga binnen die ruimte -hoe beperkt ook – voor goud.

4.2 Verwachtingen

We maken onderscheid tussen drie verschillende doelen van participatie, al naar gelang de ruimte die er (gekozen) is.

	Vanuit gemeente bekeken:	Vanuit inwoner bekeken:
Altijd: meeweten	Ik zorg ervoor dat de informatie helder en aantrekkelijk is en de doelgroep bereikt.	Ik weet nu hoe het zit.
Afhankelijk van de situatie: + meedenken	Ik luister naar ervaringen, ideeën, en adviezen en neem deze zorgvuldig mee in mijn afweging.	Ik heb mijn ervaringen/ideeën/adviezen meegegeven en meegedacht over oplossingen.
Afhankelijk van de situatie: + meebeslissen ²	Ik zorg voor een goed proces, we bedenken vervolgens samen de oplossingen en nemen gezamenlijk besluit.	Ik heb samen met anderen aan een oplossing gewerkt en ik besliste mee.

Alle participatie begint met een goede informatiepositie (meeweten).

We kiezen voor een eenvoudig begrippenkader, waarbij de impact op de gemeente en de inwoner de betekenis geeft. We spreken niet van een participatieladder en van participatieniveaus. Want dat suggereert dat hoger op de ladder beter is. De keuze tussen de participatiedoelen is afhankelijk van de situatie. Het ene doel is niet beter dan de andere. Maar het ene doel past beter bij een situatie dan een andere.³

² Meebeslissen kan niet bij juridische besluiten als bestemmingsplannen.

³ Het onderscheid tussen raadplegen en adviseren dat in de participatieladder gemaakt werd, maken we niet meer: Als we inwoners vragen om mee te denken, is het zorgvuldig afwegen of we input wel of niet mee (kunnen) nemen (hoe adviseren beschreven werd) een vanzelfsprekendheid.

4.3 Vereisten

1. Er is een **participatieplan**, waarin beschreven staat waarom, waarover, met wie en hoe gesproken wordt. Dit plan kan desgewenst mét betrokkenen gemaakt worden en kan onderweg bijgestuurd worden. Het participatieplan maakt het participatieproces navolgbaar.

2. Mensen die geraakt worden door, geïnteresseerd zijn in en of ideeën hebben voor een besluit of plan worden **zo vroeg mogelijk betrokken**. Als het kan betrekken we mensen voordat er een concept of een 'schets' ligt.

3. Het wordt aan betrokkenen aan het begin duidelijk verteld wat zij kunnen **verwachten in het participatieproces**. Waar het participatieproces over gaat, wat het doel is, wat de vraag is en hoeveel ruimte voor invloed er is: is er sprake van **meeweten**, **meedenken** of **meebeslissen**. Dit kan ook per fase of onderdeel van een project/traject verschillen (zie ook 4.2 hierboven.) Ook is duidelijk hoe het proces er uit ziet, wat mensen aan stappen kunnen verwachten.

4. Het is vooraf duidelijk **wat er met de input gedaan wordt** en hoe deze meegenomen/meegewogen wordt. Het is duidelijk hoe en door wie uiteindelijk de beslissing genomen wordt.

5. Voor betrokkenen is **relevante informatie beschikbaar en toegankelijk** (vindbaar en begrijpelijk), zodat er voldoende kennis is om een bijdrage te leveren.

6. Er is rekening gehouden met de **leefwereld van de betrokkenen** bij keuzes over communicatie, vormen van deelnemen, tijdstippen, locaties, taalgebruik et cetera.

7. **Voor en na elke stap** in het proces wordt er **gecommuniceerd**, bijvoorbeeld met verslagen of opbrengsten. Afhankelijk van de omvang en lengte van het proces kan dat dus meerdere keren zijn. Mocht een volgende stap onvoorzien op zich laten wachten, dan wordt daar over gecommuniceerd. Het proces is zo navolgbaar en transparant.

8. Er wordt **teruggekoppeld** wat er is opgehaald en over hoe ideeën, wensen en bezwaren gewogen zijn, en waarom ze wel of niet meegenomen zijn in het uiteindelijke plan of besluit.

9. In het hele proces heeft **inlevingsvermogen** steeds een plek, in verschillende uitingsvormen, zoals:

- a. We zorgen dat we vooraf de geschiedenis en de context van plekken en kwesties weten. Waardoor we (mogelijke) sentimenten kunnen plaatsen.
- b. We leven ons in, in de persoon of personen met wie we gaan praten. En stemmen de vraag die we stellen en de manier waarop we die stellen op hen af.
- c. We stellen ons open op naar de ander. We zijn geïnteresseerd en waardierend en respecteren diversiteit in denken en ervaren. (Dat mogen we trouwens ook terugvragen van de ander!)

10. Participatieprocessen worden **geëvalueerd**, onder andere aan de hand van de specifieke doelen van een participatieproces en dit kwaliteitskader.

5. Wat er moet gebeuren om de visie en ambitie waar te maken

Hieronder staan 'werksporen' waarop we aan de slag moeten om de ambitie en het kwaliteitskader waar te maken. Deze werksporen worden na vaststelling van dit visie document uitgewerkt en in gang gezet. De meedenkkraft van collega's en inwoners zal hierbij gebruikt worden. Als eerste zetten we in op de volgende vier sporen, die we eind 2025 gerealiseerd willen hebben:

1. Uitdragen en uitwerken ambitie en kwaliteitskader voor participatie in Zaanstad

De visie, onze ambitie en het kwaliteitskader worden uitgedragen en omarmd door de gemeenteraad, het college en de ambtelijke organisatie. We ontwikkelen inspirerend materiaal om met de visie te kunnen werken. Zoals voorbeeld-participatieplannen, hoe je specifieke doelgroepen betreft, et cetera. En ook een handreiking voor participatie met specifieke doelgroepen zoals jongeren, die je via de 'traditionele' manieren niet zo maar bereikt en betreft. Onderdeel van de uitwerking is ook een afwegingskader voor het organiseren van een burgerberaad.

2. Online participatieplatform

We ontwikkelen een online platform waar alle participatietrajecten een plek hebben en vindbaar zijn. Inclusief agendafunctie, communicatiefunctie, én mogelijkheden voor online participatie (zoals peilingen, enquêtes, kaarten waar dingen op geplaatst kunnen worden, et cetera). Dit betekent niet dat in participatieprocessen alleen online meegedacht kan worden. Het platform is de vindplek van alle processen.

3. Plek van bewonersparticipatie in werkprocessen verstevigen (en niet alleen op 'papier'):

In de volgende processen wordt de plek van bewonersparticipatie verstevigd en bekrachtigd:

- Opdrachtgever-Opdrachtnemer (OGON)-richtlijnen
- Beleidsproces
- Omgevingstafel en Plaberum (inclusief Startnotities)
- Sociaal Plaberum

4. Meer aandacht voor competenties bewonersparticipatie

In een aantal functies binnen gemeente Zaanstad wordt verwacht dat de medewerker bewonersparticipatieprocessen kan vormgeven en uitvoeren. Onder andere bij functies waarin beleid gemaakt wordt, bij procesmanagers en projectleiders. Bij werving & selectie zullen competenties die voor goede bewonersparticipatie nodig zijn een nadrukkelijker plek krijgen. Ook zal er met trainingen aan de ontwikkeling van vaardigheden van nieuwe en huidige medewerkers gewerkt worden.

Parallel werken we ook aan de volgende zes sporen tot aan eind 2026:

5. Participatie'loket'

Centraal aanspreekpunt in de organisatie waar medewerkers terecht kunnen voor ondersteuning bij bewonersparticipatie: Kennis, advies- en meedenkkracht. Het loket heeft ook als functie om intervisie, casuïstiek en inspiratie binnen de organisatie te organiseren. Niet alleen om te leren, maar ook omdat dit het onderwerp levend houdt en het inspirerend werkt.

6. Monitoring: hoe doen we het in praktijk

We ontwikkelen een manier om in de gaten hoe we het in praktijk – in de stad en de dorpen - dóen met participatieprocessen. Vervolgens gebruiken we zowel de positieve als negatieve bevindingen om van te leren.

7. Vormgeven bewonersbetrokkenheid in het Gebiedsgericht werken

Het vormgeven van alle facetten van Gebiedsgericht werken in Zaanstad is bij het schrijven van dit document nog in volle gang. Bewonersbetrokkenheid in de breedste zin, en dus ook bewonersparticipatie, is een belangrijke pijler van deze manier van werken. Ook (de status van) actieve bewonersgroepen en hoe wij ons verhouden tot maatschappelijk initiatief zijn onderdeel van het vormgeven van Gebiedsgericht werken. Dit is dus een heel belangrijke factor bij het waarmaken van de ambitie.

8. Naar buiten

We creëren manieren voor de ambtelijke organisatie om 'naar buiten' te gaan en in contact te staan met Zaankanters, los van specifieke participatieprocessen.

9. Participatie-verordening

Vanaf 1 januari 2027 is het voor gemeentes verplicht een Participatieverordening te hebben, vanuit de Wet versterking participatie op decentraal niveau. Dit visie-document vormt de inhoudelijke basis voor dit document. De wetswijziging schrijft voor dat in de verordening opgenomen kán worden hoe de gemeente omgaat met het Uitdaagrecht (Right to Challenge). Deze 'hoe' zal na vaststelling van deze visie nader onderzocht en uitgewerkt worden.

10. Ontwikkeling jaarverslag participatie

Er komt een jaarverslag participatie. Op basis van dit verslag kan de gemeenteraad een beeld vormen van het wat gemeente Zaanstad het voorgaande jaar heeft gedaan op dit thema. Denk aan aantal participatietrajecten, welke onderwerpen, plekken, vorm en mogelijke leerpunten. Basis van dit verslag is het online participatieplatform.

gemeente Zaanstad

Stadhuisplein 100, 1506 MZ Zaandam
Postbus 2000, 1500 GA Zaandam

T 14 075

www.zaanstad.nl

Colofon

De Visie op lokale democratie en participatie is door de Zaanse gemeenteraad vastgesteld op 17 april 2025.